

Uwarunkowania zewnętrzne rozwoju rolnictwa

Warunki przyrodnicze

Spośród czynników środowiska przyrodniczego najistotniejsze znaczenie dla gospodarki rolnej mają gleby, rzeźba terenu, agroklimat i warunki wodne. Powyższe komponenty środowiska przyrodniczego cechują się – w obrębie gminy – względnie małym zróżnicowaniem. W układzie podziału fizjograficznego Polski (wg J. Kondrackiego) obszar gminy Janikowo zaliczony jest do mezoregionu Pojezierza Gnieźnieńskiego. Z kolei w ramach podziału glebowo-rolniczego obejmuje dwie, oddzielone Jeziołem Pakoskim, jednostki: Region Inowrocławski (Kujawski) oraz Region Żnińsko-Mogileński (wg Instytutu Upraw Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach).

W obrębie analizowanego obszaru dominującym typem krajobrazu naturalnego jest wysoczyzna morenowa płaska, co wiąże się z niewielkim zróżnicowaniem hipsometrycznym (deniwelacje 2-3 m). Potwierdza to bonitacja rzeźby terenu gminy Janikowo, gdzie udział obszarów korzystnych i bardzo korzystnych dla rolnictwa wynosi blisko 85 %.

Najważniejszym – dla rolnictwa – elementem oceny hydrograficznej jest układ wód gruntowych. Warunki wodne w dużym stopniu nawiązują do typów krajobrazu naturalnego. Podstawowe różnice występują między obszarami zbudowanymi z utworów gliniastych i piaszczystych. Płytkie zaleganie wód podziemnych (1-2 m) występuje w dolinie Noteci oraz strefach odpływu wód roztopowych (dolina Starej Noteci). Z kolei na wysoczyźnie morenowej pierwszy poziom wodonośny występuje z reguły na głębokości 3-5 m. Przeprowadzona w ramach waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej ocena warunków wodnych w gminie Janikowo pozwoliła zakwalifikować je jako

bardzo korzystne. Jednakże analizowana gmina zlokalizowana jest przede wszystkim w obrębie wysoczyzny morenowej. Występowanie w podłożu nieprzepuszczalnych glin lodowcowych wymaga kompleksowej, dostosowanej do wielkości opadów atmosferycznych, regulacji stosunków wodnych. Odnotowano, że lata „mokre”, cechujące się dużą sumą i natężeniem opadów atmosferycznych przekraczającym możliwości infiltracyjne terenu, doprowadzają do podniesienia poziomu wód gruntowych oraz powierzchniowej koncentracji wód deszczowych w obniżeniach bezodpływowych. Z kolei w latach „suchych” zachodzi zjawisko obniżania się poziomu wód gruntowych (niebezpieczeństwo tzw. stepowienia gleb). Ma to szczególne znaczenie ze względu na fakt, że gmina Janikowo położona jest w obrębie środkowej dzielnicy rolniczo-klimatycznej. Cechuje się ona bowiem najniższymi opadami atmosferycznymi w Polsce (poniżej 500 mm), ale stosunkowo długim okresem wegetacyjnym (ok.220 dni).

Gleba należy do najważniejszych, determinujących rolnictwo, elementów środowiska przyrodniczego. Występują tam margliste gliny zwałowe o różnym spiaszczeniu powierzchniowym i stosunkowo małym wymyciu węglanu wapnia. Pod względem typologicznym zaznacza się przewaga gleb brunatnych oraz „zwłaszcza w obrębie kujawskiego regionu glebowo-rolniczego – czarnych ziem. Gleby te zaliczane są do najlepszych, a ich koncentracja w gminie Janikowo sprawia, że zajmuje ona pod względem rolniczej przydatności gleb pierwszą lokatę w województwie kujawsko-pomorskim.

Powyższe zróżnicowanie glebowo-rolnicze potwierdza analiza przestrzenna wskaźnika bonitacji użytków rolnych. Wskaźnik ten osiąga najniższe wartości w sołectwach położonych w południowo-zachodniej części gminy – Dębowo 1,09 i Kołodziejewo 1,10. Z kolei na pozostałym obszarze wielkość analizowanego wskaźnika przekracza 1,2 – osiągając najwyższe wartości w sołectwach kujawskiego regionu glebowo-rolniczego, tj.; Kołuda Wielka (1,39), Kołuda Mała (1,36) i Ludzisko

(1,38). Jednakże w układzie zróżnicowania terytorialnego nie odnotowano sołectwa o wskaźniku bonitacji poniżej 1,00. Wskazuje to na korzystne – dobre lub bardzo dobre warunki glebowe w gminie Janikowo.

Dogodne warunki glebowe potwierdza także ocena kompleksów przydatności rolniczej gleb, według której kompleks pszenney bardzo dobry i dobry obejmuje blisko 58 %, a żytni bardzo dobry i dobry 30 % gruntów ornych. Także ocena przyrodniczo-ekonomiczna gleb (klasy bonitacyjne) wykazała wysokie udziały klas IIIa (49,6 %) i IIIb (27,1 %; por. tab. 4.1).

Istotnym elementem oceny warunków glebowych jest udział gleb o najwyższej wartości bonitacyjnej (klasy I, II, IIIa, IIIb), podlegających bezwzględnej ochronie ustawowej przed zmianą sposobu użytkowania. Miernik ten wynosi przeciętnie dla gminy Janikowo 75,3 % i charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem przestrzennym – od 50-52 % w sołectwach Kołodziejewo i Dębowo do ponad 90 % w sołectwach Kołuda Wielka i Ludzisko.

Potwierdzeniem korzystnych warunków przyrodniczych rolnictwa w gminie Janikowo jest wysoki wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej – 91,2 pkt. (średnia krajowa 66,6 pkt.). Jednakże przy bardzo korzystnej rzeźbie terenu oraz dobrych glebach i dobrej ich kulturze czynnikiem minimum w produkcji rolniczej jest ilość i rozłożenie opadów atmosferycznych.

Warunki pozaprzyrodnicze

Rolnictwo składające się z historycznie ukształtowanych jednostek (gospodarstw rolnych) zawdzięcza poziom swojego rozwoju społeczno-ekonomicznego wielu różnorodnym czynnikom, spośród których największe znaczenie przypisuje się przeszłości polityczno – gospodarczej, procesom urbanizacji i industrializacji oraz dostępności komunikacyjnej.

Struktura przestrzenna rolnictwa w gminie Janikowo w znacznym

stopniu jest uwarunkowana historycznie. Wynika to z jej położenia na obszarze dawnego zaboru pruskiego, gdzie najwcześniej dokonały się procesy dostosowawcze, wynikające z wprowadzenia kapitalistycznego systemu gospodarczego. Proces koncentracji ziemi połączony był z szerokim wprowadzaniem do rolnictwa innowacji technicznych oraz nowych systemów prowadzenia gospodarstw, co przyczyniło się do wzrostu poziomu kultury rolnej.

Oprócz uwarunkowań historycznych na współczesny obraz rolnictwa w gminie istotny wpływ wywarły także procesy urbanizacji i industrializacji. Wynika to przede wszystkim z oddziaływania miasta Janikowa, w obrębie którego zlokalizowano cukrownie (wpływ na strukturę produkcji rolniczej) oraz Janikowskie Zakłady Sodowe (wpływ na strukturę społeczno-ekonomiczną). Ponadto w sferze uwarunkowań pozaprzyrodniczych zaznacza się korzystne położenie komunikacyjne, zwłaszcza w zakresie transportu kolejowego.

Dla osób szukających pomocy w pisaniu prac z różnych dziedzin polecamy serwis [pisanie prac](#) z prawa, administracji, zarządzania, marketingu, pedagogiki i wielu innych dziedzin.